

PRACA Z DZIECKIEM NADPOBUDLIWYM PSYCHORUCHOWO

ZALECENIA DLA NAUCZYCIELI

Wiele informacji napisano już na temat dzieci nadpobudliwych psychoruchowo. Postępowanie z nimi wciąż jednak stanowi ogromny problem dla nauczycieli.

Jesteśmy psychologami poradni psychologiczno-pedagogicznej i od wielu lat zajmujemy się pracą z dzieckiem nadpobudliwym oraz jego rodziną. Prowadzimy również warsztaty dla nauczycieli, mające na celu wypracowanie metod i sposobów radzenia sobie z trudnymi zachowaniami u dzieci. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom naszego środowiska, na bazie wieloletnich doświadczeń opracowałyśmy zalecenia, które mogą być pomocne nauczycielom szkół i przedszkoli.

Przekazujemy Państwu nasze przemyślenia wierząc, że okażą się przydatne w pracy z dziećmi przejawiającymi trudne zachowania.

ORGANIZACJA PRACY W KLASIE SZKOLNEJ

- 1.** Stosuj jasne i zrozumiałe dla dziecka reguły postępowania w różnych sytuacjach szkolnych. Pamiętaj o konsekwencji w postępowaniu, stawiaj jasne granice, co dziecku wolno, a czego nie może wykonywać.
- 2.** Zawsze zaznaczaj niezbyt odległe cele działania oraz jasno określaj sposoby ich realizacji - zbyt odległe cele powodują zapominanie, porzucanie rozpoczętego zadania, szybką dekoncentrację i ucieczkę w zabawę.
- 3.** Wprowadź i stosuj plan dnia i plan poszczególnych godzin lekcyjnych (by dziecko nadpobudliwe mogło przewidzieć, co za chwile nastąpi).

4. Pomóż dziecku w zorganizowaniu sobie pracy (prowadzenie kalendarza, notatnika, zapis pracy domowej).

5. Często kontroluj w czasie lekcji pracę ucznia.

6. Posadź dziecko nadpobudliwe tam, gdzie najczęściej zatrzymujesz się, chcąc widzieć całą klasę.

7. Wymagaj od dziecka utrzymania porządku na ławce szkolnej, by ograniczyć do minimum bodźce rozpraszające.

8. Wydając uczniowi polecenie upewnij się, czy słucha, czy je zrozumiał (można poprosić o powtórzenie tego, co ma zrobić).

9. Akcentuj początek każdej działalności w sposób jasny i wyraźny ("Uwaga, zaczynamy pisać").

10. Wydawaj krótkie i proste polecenia. Sprawdzaj ich wykonanie. Rozkładaj trudniejsze zadania na etapy.

11. Informacje ważne do zapamiętania przez dziecko sygnalizuj:

"Uwaga – to ważne".

Informacje ustne przekazuj jednocześnie na tablicy w formie graficznej (diagramy, tabele, podkreślenia na kolorowo).

12. Zachęcaj do samokontroli wykonywanej pracy na lekcji poprzez wydawanie poleceń typu:

Przeczytaj jeszcze raz; Sprawdź, czy zrobiłeś wszystkie zadania.

13. Zwracaj uwagę na staranne wykonanie prac przez dziecko oraz ich ukończenie. Zawsze wracaj do rozpoczętej i niedokończonej pracy lub wykonanej niestarannie.

14. Ze względu na częste zapominanie - przed wyjściem dziecka ze szkoły pytaj je, co ma zrobić w domu i jakie pomoce ma przynieść na jutro.

15. Dawaj dziecku nadpobudliwemu szansę częstego odpowiadania podczas lekcji pamiętając, że jest ono skłonne do udzielania pochopnych odpowiedzi.

16. Obserwuj dziecko - na jak długo skupia uwagę. Przy pojawiających się trudnościach możesz je o coś zapytać lub wydać dodatkowe polecenie.

17. W pracy z dzieckiem nadpobudliwym psychoruchowo zachowaj spokój i rozsądek. Nie pozwól, aby niepokój i nadruchliwość ucznia udzieliły się Tobie.

18. Mów do dziecka powoli, bez pośpiechu, głosem nieco stłumionym, jakby w zwolnionym tempie.

Jeśli użyjesz krzyku – nie pozostanie Ci już nic innego.

KONSEKWENCJE I NAGRADZANIE

1. Nie mów dziecku o karach, ale używaj określenia *konsekwencje*. W ten sposób oddzielisz zachowanie dziecka od jego osoby.

2. Konsekwencje muszą być:

- bardzo konkretne - jasno zapowiedziane wcześniej. Można je np. zapisać na tablicy korkowej,
- krótkie, np. 15 min. Później wychodzi ze szkoły, bo wczoraj 15 min. później przyszedł; odjęcie 10 ostatnich minut gry itp.

3. Nie wystarczy, by dziecko nadpobudliwe psychoruchowo po zachowaniu niewłaściwym powiedziało tylko: *przepraszam*. Powinno wykonać pracę na rzecz tej osoby (np. nosi dzisiaj *teczkę* za Kasię).

4. Jeśli uczeń nadpobudliwy psychoruchowo zlekceważy nauczyciela - ma przeprosić przy klasie i np. uporządkować krzesła, zebrać papiery, itp.

5. Akceptuj odmienność zachowań dziecka nadpobudliwego. W pracy z nim akcentuj te chwile, kiedy pracuje spokojnie i skupia się na zadaniach.

6. Pochwal je natychmiast, jak tylko zauważysz właściwe zachowanie. Staraj się nie oceniać, ale opisuj działanie - np. *Wykonałeś dobrą robotę kończąc wszystkie zadania, zamiast - Świetna robota.*

7. Dostrzegaj wysiłki, starania i drobne osiągnięcia ucznia nadpobudliwego na forum klasy. Chwal go często.

8. Pamiętaj, że bliska współpraca z rodzicami ułatwia życie obu stronom z korzyścią dla dziecka.

ORGANIZACJA PRACY W SALI PRZEDSZKOLNEJ

1. Stosuj jasne i zrozumiałe dla dziecka reguły postępowania w różnych sytuacjach przedszkolnych. Pamiętaj o konsekwencji w postępowaniu, stawiaj jasne granice, co dziecku wolno, a czego nie może wykonywać.

2. Zawsze zaznaczaj niezbyt odległe cele działania oraz jasno określaj

sposoby ich realizacji - zbyt odległe cele powodują zapominanie, porzucanie rozpoczętego zadania szybką dekoncentracją i ucieczką w zabawę.

- 3.** Wprowadź i stosuj stały rytm dnia, by dziecko nadpobudliwe mogło przewidzieć, co za chwilę nastąpi.
- 4.** Pomóż dziecku w zorganizowaniu sobie pracy (np. utrzymaniu porządku w półce czy na stoliku).
- 5.** Często kontroluj w czasie zajęć pracę dziecka.
- 6.** Posadź dziecko nadpobudliwe tam, gdzie najczęściej zatrzymujesz się, chcąc widzieć wszystkie dzieci.
- 7.** Wydając dziecku polecenie upewnij się, czy słucha, czy je zrozumiało (można poprosić o powtórzenie tego, co ma zrobić).
- 8.** Akcentuj początek każdej działalności w sposób jasny i wyraźny (*"Uwaga, zaczynamy rysować"*).
- 9.** Wydawaj krótkie i proste polecenia. Sprawdzaj ich wykonanie. Rozkładaj trudniejsze zadania na etapy.
- 10.** Informacje ważne do zapamiętania przez dziecko sygnalizuj: *"Uwaga - to ważne"*.
- 11.** Zachęcaj do samokontroli wykonywanej pracy na zajęciach poprzez wydawanie poleceń typu: *Przyjrzyj się jeszcze raz; Sprawdź, czy zrobiłeś wszystkie zadania.*

- 12.** Zwracaj uwagę na staranne wykonanie prac przez dziecko oraz ich ukończenie. Zawsze wracaj do rozpoczętej i niedokończonej pracy lub wykonanej niestarannie.
- 13.** Dawaj dziecku nadpobudliwemu szansę częstego odpowiadania podczas zajęć, pamiętając, że jest ono skłonne do udzielania pochopnych odpowiedzi.
- 14.** Obserwuj dziecko - na jak długo skupia uwagę. Przy pojawiających się trudnościach możesz je o coś zapytać lub wydać dodatkowe polecenie.
- 15.** W pracy z dzieckiem nadpobudliwym psychoruchowo zachowaj spokój i rozsądek. Nie pozwól, aby niepokój i nadruchliwość dziecka udzieliły się Tobie.
- 16.** Mów do dziecka powoli, bez pośpiechu, głosem nieco stłumionym, jakby w zwolnionym tempie.
Jeśli użyjesz krzyku - nie pozostanie Ci już nic innego.

KONSEKWENCJE I NAGRADZANIE

- 1.** Nie mów dziecku o karach, ale używaj określenia *konsekwencje*.
W ten sposób oddzielisz zachowanie dziecka od jego osoby.
- 2.** Konsekwencje muszą być:
  - bardzo konkretne, jasno zapowiedziane wcześniej,
  - krótkie, np. odjęcie 10 ostatnich minut z zabawy itp.
- 3.** Jeśli dziecko nadpobudliwe psychoruchowo zlekceważy nauczyciela – ma przeprosić przy grupie i np. uporządkować krzesła, zebrać papiery itp.

4. Akceptuj odmiennosc zachowan dziecka nadpobudliwego. W pracy z nim akcentuj te chwile, kiedy pracuje spokojnie i skupia sie na zadaniach.
5. Pochwal je natychmiast, jak tylko zauwazysz wlasciwe zachowanie. Staraj sie nie oceniać, ale opisuj dzialanie - np. *Wykonales dobra robotę konczac wszystkie zadania*, zamiast - *Świetna robota*.
6. Dostrzegaj wysilki, starania i drobne osiagniecia dziecka nadpobudliwego na forum grupy. Chwal je czesto.
7. Pamietaj, ze bliska wspolpraca z rodzicami ulatwia zycie obu stronom z pozytkiem dla dziecka .

Opracowały:
psycholog mgr Ewa Majchrzak
psycholog mgr Bożena Bator

Literatura:

1. Wolańczyk T., Kołakowski A., Skotnicka M., *Nadpobudliwość psychoruchowa u dzieci*. Lublin 1999.
2. Nartowska H, *Dzieci nadpobudliwe psychoruchowo*. Warszawa 1972.
3. Sarfontein G., *Twoje nadpobudliwe dziecko*, Warszawa 1999 .
4. Prekop J., Schweizer Ch., *Niespokojne dzieci*, Poznań 1997.
5. Materiały z warsztatów prowadzonych przez mgr M. Skotnicką nt. *Praca z dzieckiem nadpobudliwym*.